

Introduktion

Jens Ljunggren

Der lange Weg nach Westen (Den långa vägen till väst), det var titeln på ett praktverk i två band som Berlinhistorikern Heinrich August Winkler gav ut år 2000 och där den slående tesen var att Tyskland med återföreningen 1989 äntligen lämnat sin ödesdigra särväg (der Sonderweg). Tryggt hade landet nu rotat sig i en jord av liberal demokrati, parlamentarism, rätts- och socialstatliga värden. Winklers bok skapade förstås ingen levande massrörelse kring den nya normaliteten, men sommaren 2006 tändes en sådan gnista när Tyskland stod värd för fotbolls-VM. Segerpokalen gick om intet men triumfen var så mycket större; man vann en upplevelse av tyskhet som var lika naturlig och accepterad som de känslor man i så många andra länder tillåts hysa för sina nationer. Att vara tysk var inte bara en börda, utan en glädje som fick och skulle sjungas ut från ett färgglatt partitur av internationalism tillsammans med hela världens människor. Vad betyder då detta och vad är det för nya stämningar vi kan se? Har en omformulerad identitetsbildning på allvar satts i rörelse och vad blir i så fall konsekvenserna för historiebrik och historieskrivning?

Scandia har tidigare annonserat en ambition att belysa hur historia brukas inte bara i akademisk forskning utan också i sådana populärkulturella medier där just nu Tysklands efterkrigshistoria är föremål för heta diskussioner – film och tv, utställningar och museer. I tre kortare framställningar, utan krav på fullständighet, tar vi temperaturen på visualiseringen av tysk historia. Johan Östling analyserar den nyöppnade ständiga utställningen över landets historia på Deutsches Historisches Museum. Jan Selling granskar en dramadokumentär för tv om folkflyttningar av tyskar och polacker i krigets slutskede. En annan het potatis som pockar på allt större uppmärksamhet är DDR:s historia, som också den för närvarande bearbetas visuellt i olika medier. Florain Henckel von Donnersmarcks Oscarsbelönade långfilmsdebut *Das leben der Anderen* markerade en vilja att filmiskt gestalta diktatursystemet

genom att ta det på allvar och innebar ett brott med en lång rad mer eller mindre framgångsrika ostalgifilmer, på slutet toppad av succén *Goodbye Lenin*. Marie Cronqvist skriver om ett nyöppnat DDR-museum i Berlin på Karl Liebknecht Strasse 1.

En kronologisk bandmask?

Permanent utställning på Deutsches Historisches Museum, Berlin

Johan Östling

På paradgatan Unter den Linden brukar Berlins välfyllda turistbussar sakta in. Strax efter att de har kört över Spreekanal österifrån har de mångspråkiga stadsciceronerna nämligen mycket att berätta. På vänster sida dyker Staatsoper upp och mittemot följer i snabb takt Neue Wache, Humboldtuniversitetet och Staatsbibliothek. För den som så vill är detta ett tyskt nationellt nexus, en samlingspunkt för historiska tilldragelser och monument. I en stad bemängd med närvarande förflutet är förtätningarna här särdeles påtagliga.

Frestelsen att förlägga Deutsches Historisches Museum (DHM) hit är inte svår att förstå. Inrymt i en ståtlig barockbyggnad som tidigare tjänat som vapenarsenal, Zeughaus, är lokalerna i sig själva en avspegling av landets konvulsiviska förflutna. I Tredje riket nyttjades det som propagandainstrument och i Östtyskland förmedlades här en marxist-leninistisk interpretation av historien. Först efter återföreningen 1990 blev det en angelägenhet för det tyska historiska museet, som under de följande åren bekostade en utdragen renovering.

Några år in på 2000-talet har Deutsches Historisches Museum börjat bli en viktig referenspunkt för historieförmedling i både Förbundsrepubliken och övriga Europa. Uppmärksammade utställningar om skandinavisk-tyska förbindelser, minnen av andra världskriget och Tysklands kolonialhistoria har alla bidragit till det. I all synnerhet gäller det dock efter invigningen av den permanenta utställningen under fotbollssommaren 2006, *Deutsche Geschichte in Bildern und Zeugnissen*. Först nu kan museet försöka leva upp till sin ambition att vara en plats för ”upplysning och förståelse av tyskarnas och européernas gemensamma historia”.

Resultatet har blivit en påkostad, informativ och tämligen konventionell utställning om historien på tysk mark under de senaste två tusen åren. Den är visuellt åskådlig, tydligt strukturerad och texterna (på tyska och engelska) är föredömligt koncisa. Uppdelningen följer den politiska historiens hävdvunna kronologi (1650–1789, 1789–1871, 1871–1918), där historien från riksgrundandet